

SZÖVEG –
DÉR KATALIN klasszika-filológus

SOROZAT –
BIBLIA ÉS IRODALOM

Alvó szegek a jéghideg homokban.
Plakátmagányban ázó éjjelek.
Égve hagyta a folyosón a villanyt.
Ma ontják véretem.

Pilinszky János: Négysoros

KAPCSOLATOK NÉLKÜLI LÉT, A MAGÁNY

◆ Négy sor, négy mondat a vers, a mondatok vége következetesen egybeesik a sorvégekkel. Így minden sor után akaratlanul is szünetet tart az olvasó. Beszédese csöndek ezek, a szavakkal egyenrangú értelemhordozók. Első pillantásra nincs kapcsolat a kijelentések között, hiányoznak a nyelvi kapcsolóelemek, nincs kötőszó, módosítószó, semmi, ami jelezné az időbeli, magyarázó vagy ok-okozati összefüggés, nincs semmi. Négy különálló képet látunk. Ez, amellett, hogy a költemény tömörségét végletekig fokozza, tökéletesen leképezi annak lényegét is, ami nem más, mint a kapcsolatok nélküli lét, a magány.

Történetesen ismerjük az életrajzi hátteret, amelyet a költő egy interjúban így idéz fel: „A feleségem, amikor elhagyott, égve hagyta a folyosón a villanyt, az utolsó sor pedig arra utal, hogy aznap volt a válóperem.” Márkus Annáról van szó, akivel 1955-ben alig két hónapnyi házasság után váltak el. A költemény szó szerint idézi az egyik itteni félmondatot; ezt felfedezve észleljük, mennyire nélkülöz a mű minden hagyományos lírai vonást, minden úgynevezett költőiséget, mennyire prózai, köznapí beszéd.

Pilinszky magányának egyéni életérzését már-már kozmikussá tágitja. Hideg homok: a világ pusztasága, sivatag, ahol nincs élet, nincs fa, bokor, virág, de még egy árva fűszál sincs. A második sorban a plakát felbukkanása már városi környezetre utal, a folyosó képe pedig egy lakásra, a vers hősének életterére, a lakás folyosójára, ahol valaki égve hagyta a villanyt.

És ahogy egyre inkább beszűkül a tér, úgy erősödnek a magányt érzékeltető eszközök. Sötét éjjel van, sőt éjjelek, mert állandó, örök, megváltoztathatatlan ez az állapot. A szegek alusznak, a plakátot éjszaka nem nézegeti senki, a folyosón meg villanyt kell gyűjtani. A nyitóképben a szegek Krisztus szegeit idézik; most még alszanak, arra várva, arra készülődve, hogy az eleven testbe ütve szenvedést okozzanak. Plakátmagány. A plakát a maga harsány színeivel arra való, hogy odafigyeljenek rá. Ám az utca sötét, néptelen, a plakát magányban ázik, senki nem figyel rá. Ahogy az emberre sem, bárhogy harsogjon.

A harmadik sorban a hang személyesre vált: valaki égve hagyta a villanyt, nyilván elmenőben. Elhagyja, és a vers hangulatából biztosra vehetően végleg elhagyja a hőst, aki belehal ebbe. Ám nem egyszerűen a feltételezett társ öli meg őt távozásával, Pilinszky általánosabb igelakot használ: ma ontják véretem. A társ távozásával leomlanak az addigi vélt vagy valós védőfalak is az elbeszélő körül, kiszolgáltatva őt annak, hogy vérét ontsa az ellenséges, sötét és jéghideg éjszakai világ. A költemény végén mintha a nyitókép térne vissza: a kiontott vért a jéghideg homok issza be, az ember eltűnik, nyomtalanul. A költő nem véletlenül adta a versnek a látszólag semmitmondó „Négysoros” címet. A költemény teljes, komplex egész, a végén halállal, és ez az egész élet mindelestől belefér négy sorba. ◆

Egon Schiele (1890-1918): Halál és az ember; 80×80 cm, olaj, vászon, 1911

SZÖVEG –
OSZTOVITS ÁGNES

Januári tallózás

HŐSÖK ÉS ESENDŐ EMBEREK

Hiába figyelmeztetnek bölcs tudósok, professzorok, lélekgyógyászok, hogy az információk könnyű, gyors elérése nem azonos a tudással, hogy a Wikipédia adatai nem szállnak automatikusan a fejünkbe, mi meg vagyunk győződve arról, hogy a mindentudás küszöbén állunk. Egészen addig, míg társunk, gyerekünk, barátunk fel nem tesz egy egészen egyszerű, mondhatni a levegőben lógó kérdést. Például ezt: miért akarnak a székelyek autonómiát?

Még szerencse, hogy a szépirodák, művelődéstörténezsnek egyaránt kiváló **SZÁRAZ MIKLÓS GYÖRGY „SZÉKELYEK”** című, a téli könyvvásárra megjelent 250 oldalas, ötven kis fejezetből álló kötete megadja a választ, amikor történelmi tényeket sorol. Nem mellesleg újabb és újabb kérdéseket tesz fel: kik ezek a székelyek, mi közülük a hunokhoz, *Attilához*

vagy *Csaba királyfihoz*? Miről tanúskodnak a rovásírásos emlékek? Mennyire határozta meg múltjukat a táj, ahol megtelepedtek? Lételemük volt-e a harc, a határvédelem, vagy rájuk testált feladat? Miért hűségesek választott vallásukhoz? Kik azok a szombatosok? Miért vált Csíksomlyó immár összemagyar búcsújáró helyé?

Milyen volt az első székely himnusz? Hogyan terjedt el a székely kapu, mit rejtett a székely udvar, melyek a székely népballadák főbb ismerévei? Milyenek a falvak, milyenek a városok? Kik voltak a leghíresebb székelyek?

A szerző nagy érdeme, hogy nem ad leegyszerűsítő válaszokat, nem hallgatja el, hogy a tudomány számos kérdésre ma sem tudja a választ, hogy rengeteg a tévképzet. Azt, hogy miért akarnak a székelyek autonómiát, a könyv elolvasása után meg tudjuk válaszolni, de osztjuk a szerző aggodalmát. *„Hogy autonómia vagy sem? Nem tudom. Az biztos, hogy nélkülük még jobban félténém az autonómián kívül rekedt százezreket. A szilágyságiakat, a mezőségiakat, a kalotaszegiakat, a kisebb szórványokat, a városiakat, a csángókat. Hogy létezik-e a magyartól elkülönülő, sajátosan székely érdek? Természetesen létezhet. Az eszemmel mégis azt szeretném hinni, hogy egy erős háttország, egy igazi anyaország mindennél nagyobb erő.”* Itt véget is érhetne a könyv, de utószóként feltüntetve egy nagyon rövid írás – Áron püspök hagyatéka – még csatlakozik a szöveghez. Az 1896-ban Csíkszentdomonkosra született Márton Áronról esik itt szó, arról a székely születésű, szent életű főpapról, aki felemelte szavát a zsidók deportálása ellen, aki a román

görögkatolikusokat befogadta a magyar katolikus plébániákra, akit nem tudtak elhallgattatni, megalkuvásra bírni. Aki a legnehezebb időkben, még a börtönben is a szeretetet hirdette.

(Szász Miklós György: *Székelyek. Történelemről és hagyományról*, Scolar Kiadó, 3999 Ft)

Száz éve nem tudunk napirendre térni a történelmi Magyarország 1918-as összeomlása felett, nem tudunk mit kezdeni az első Magyar Népköztársasággal. Mivel a napi politika mind a mai napig rátelepedik a témára, ördögököt és angyalokat kreál a főszereplőkből, múlhatatlan szükség volt egy olyan történelmi munkára, amely elfogultságok nélkül idézi fel az úgynevezett ószirózsás forradalmat.

HATOS PÁL „AZ ELÁTKOZOTT KÖZTÁRSASÁG” című, lenyűgözően adatgazdag monográfiája mérvadó történészek szerint az elmúlt év legfontosabb könyve. Mégpedig azért, mert nem a következmények (Kun Bélák Tanácsköztársasága, Trianon) felől közelít az eseményekhez, hanem az eseményeket a maguk jelen

idejében kívánja rekonstruálni. Hogyan éltek a parasztok, a munkások, mit akartak a szakszervezetek, mit az értelmiség, a művészvilág, s főként mit a sebesülten hazatérő, csontsovány katonák? Mindenki változásra, megtisztulásra vágyott, tisztítótűzre, azaz forradalomra. Márai Sándor éppúgy, mint Szabó Dezső vagy Babits Mihály. Nem volt gondosan kimunkált forgatókönyv, a szereplők

sodródtak az eseményekkel. A kezdeti eufóriát hamarosan felváltotta a csüggedés és kétségbeesés, amelyet aztán a börtönben szervezkedő kommunisták tudtak meglovagolni.

Hatos Pál korabeli feljegyzések, újságcikkek, naplók, statisztikai jelentések alapján dolgozik, és nem érzi feladatának, hogy pontot tegyen egy máig kísértő százéves vita végére. Ez az idő és az okos politikusok feladata.

(Hatos Pál: *Az elátkozott köztársaság. Az 1918-as forradalom és összeomlás története*, Jaffa Kiadó, 3490 Ft)

Ha a nehéz történelmi szembenézés után kikapcsolódni vagyunk, **NYÁRY KRISZTIÁN „ÍRJÁL ÉS SZERESSÉL”** című új könyvét érdemes kézbe vennünk. Az „Így szerettek ők” című két kötet korábbi sikerszerzője most 125 szerelmi történetet mesél el – egy-egy szerelmeslevélre összpontosítva. A címben jelölt felszólítást a szerző az olvasóhoz is intézi,

mondván, akit igazán szeret az ember, annak szép hosszú levelet ír. Hogy lesz-e ennek fogaratja, nem tudhatjuk, de egy-egy szépen megfogalmazott levél lenyűgözi az olvasót, és közelebb is vihet írói és költői életművekhez. Ha ilyen titkolt szándékkal kamaszok kezébe adjuk a kötetet, azt azért mondjuk el, hogy itt nem erkölcsi példaképek sorakoznak fel, hanem gyarló embertársaink, akik általában csak önmagukat szerették.

(Nyáry Krisztián: *Írjál és szeressél. 125 szerelmeslevél és történet*. Corvina Kiadó, 4500 Ft) ◆

A FERTŐ TÓ MÁSKÉPP

A Fertő-táj ezer arcát ismerjük már, korábban a Képmás hasábjain is bemutattuk a magyar Versailles-ként emlegetett fertői Esterházy-kastélyt, Sopron őskor óta lakott belvárosát, a fertőrákosi kőfejtőt vagy Európa legnagyobb sztyeppetavát – hogy csak a környék legnépszerűbb látnivalóit emeljük ki. Kevésbé ismert azonban, hogy leghűségesebb városunk környéke termálvizekben is gazdag, pedig Balf természetes forrásaiban már a rómaiak is fürödtek.

- ◆ Magyarország területén található a világ 5. legnagyobb termálvíz-készlete. Japán, Izland, Olaszország és Franciaország alatt ugyan dúsabbak a lelőhelyek, azonban van, amiben jobbak vagyunk: Olaszországban és Franciaországban a termálvizek átlagos hőmérséklete alacsonyabb, Japánban és Izlandon pedig magasabb, de vizeik ásványi anyagtartalma alacsonyabb a magyarországi átlagnál. Világviszonylatban Budapest kiemelkedő több mint száz meleg víztű forrásával. Hévíz, Hajdúszoboszló, Gyula vagy Zala megye fürdői nemzetközileg is egyre ismertebbek, a téli időszakban pedig a belföldi gyógy- és wellness-turizmus legnépszerűbb célpontjai. Sopron (még) nem elsősorban a gyógyturizmusról híres, pedig a város környékén három különleges fürdőhelyen is pihenhetünk.

A KÉTEZER ÉVES FÜRDŐ

Budapesten a római korban 24 fürdő működött, vidéken pedig Szönyben (Brigetio) tártak fel a régészek egy 800 négyzetméteres, padlófűtéses fürdőépületet 2014-ben. A Sopron elővárosaként ismert, I. században alapított Scarbantia lakosai – a régészeti feltárások szerint – már a kezdetektől ismerték a ma a városhoz tartozó Balf gyógyforrásainak jótékony hatását, vizét fürdőzésre és ivókúrára egyaránt használták. A középkortól a soproni polgárság fürdőhelye volt, a város 1342-ben meg is vásárolta Balfot. 1560-ban építették az első fürdőházat, 1588-ban pedig már nyolc fürdőépület működött. Akkoriban sok nemesi és főnemesi család kereste fel rendszeresen a fürdőt, ezért I. Ferdinánd megengedte, hogy Sopron a fürdőzőktől díjat szedjen. Balf a 19. században hanyatlásnak indult, de Wosinski István ezredorvos 1898-ban

A SÁ-RA termál fedett wellness medencéje

megvásárolta a várostól, korszerű hidegvíz-gyógyintézetet létesített, ahol a mozgásszervi megbetegedések mellett epilepsziás betegeket is kezeltek. A település kénes forrásait 1975-ben nyilvánították gyógyvízzé: a sok évszázados tapasztalatok, majd a tudományos vizsgálatok is bebizonyították, hogy a balfi vízből elsősorban a szulfidkén fejti ki hatását, a bőrön, a légutakon és – ivókúra esetén – a bél nyálkahártyáján keresztül felszívódva. Jótékony hatással van a szervezet oxidációs folyamataira, fontos szerepet játszik a porc és a csont felépítésében, ezért ortopédiai és neurológiai megbetegedések esetén alkalmazható kiváló eredményekkel.

Balfi pihenésünkhöz a Kastélyszállót érdemes választani, az 1700-as évekből származó épületet üvegfolysó köti össze a gyógyfürdővel. Itt a gyógyászati szolgáltatásokat vehetjük igénybe, a wellness-részlegben pezsgőfürdő, aromafürdő, szénsavas-, kádfürdő és vízalatti sugárfürdő, százs közül választhatunk. A fürdő szabadon is látogatható, így ideális a kikapcsolódáshoz akkor is, ha szállást az innen 7 km-re található soproni belvárosban választunk. Nyitva tartás és belépőjegyek: www.gyogyfurdobalf.hu.

Balfon érdemes megtekintenünk a 2008 szeptemberében átadott eozin kerámia ivókutat, sétálhatunk a Rehabilitációs Gyógyintézetet körülölelő angolparkban, vagy bejárhatjuk a másfél kilométer hosszú Nyulás Ferenc sétányt – a múlt században ezen az úton érkeztek a vendégek Balffürdő vasútállomásra.

Kirándulástipp:

Sopron belvárosát a jól bevált tematikus túrákon ismerhetjük meg jobban (infó: www.turizmus.sopron.hu). Fertőrákos határában 1866-ban tárta fel Storno Ferenc Magyarország egyetlen Mithras-szentélyét. A Római Birodalomban napistenként is tisztelt istennek föld alatti szentélyeket építettek, kevés maradt meg belőlük, ezek egyike a fertőrákosi. A különleges vallás és története a mai napig számos megválaszolatlan kérdéssel foglalkoztatja a tudósokat. A barlang az osztrák határhoz közel van, ezért a vasfüggöny lebontásáig szigorúan zárt terület volt. 1992-ben sikerült felújítani, fő nevezetessége a Mithras-t ábrázoló 2x1,5 méteres dombormű. A látogatáshoz bejelentkezés szükséges! Infó: www.mithras.hu.

Nyulas Ferenc sétány, Balf

ÉLMÉNY A FERTŐ PARTJÁN

Hegykő rendszeresen a top 10-ben szerepel a külföldiek által eltöltött vendégéjszakák táblázatában, pedig itthon alig ismerjük az apró, Fertődhez közeli települést. Népszerűségét termálfürdőjének köszönheti, az osztrák, német és cseh turisták a magas minőségű szolgáltatásokért jönnek ide. Az 1500 fős településen 1969-ben fúrtak kutat, aminek eredményeként 1434 méteres mélységből 58 fokos víz tört fel rendkívül magas ásványianyag-tartalommal. A fürdő 1972-ben nyitotta meg kapuit, eleinte csak szezonálisan, a fokozatos fejlesztéseknek köszönhetően viszont már egész évben üzemel a fürdő, nyolc medencéje közül négy télen is nyitva tart. Ezek közül a kül- és beltéri gyógymedencék 36–38 fokosak, a többi medence hőmérséklete 30–32 °C. A SÁ-RA fürdő vize 2004-ben kapta meg a gyógyvíz minősítést, így beutalóval is látogatható az intézmény. A felnőtt napijegy ára 1800 forint, tb-támogatással előfordul, hogy a száz forintot sem éri el a gyógykezelésekre fizetendő önrész mértéke, kezeléstől függően.

Hegykőn a szálláshelyek minősége is magas, több vendégház és szálloda saját wellness-részleggel is várja a vendégeket, ilyen például a Tornác Ház 450 négyzetméteres spa-ja. Bővebb infó a fürdőről: www.saratermal.hu, a Tornác Ház weboldala: www.tornacos.hu.

Hegykő nevezetessége a barokk pestis-szobor, amelyet az 1711-es nagy pestisjárvány után állíttatott a falu lakossága. Hűvösebb napokon tökéletes esti program a Masina-ház látvány pálinkafőzdéje, a 2014-ben

A hegykői pálinkafőzde

felújított épület még abban az évben megkapta a Fertőtáj legszebb háza elismerést. A 2018-ban Magyarország legeredményesebb pálinkafőzdéje díjat is elnyerő manufaktúra 6–20 fős csoportokat fogad, részletek: www.icsepppalinka.hu.

Kirándulástipp:

Ismerjük meg a Széchenyi család történetét a közeli nagyecenki kastélyban! A múzeum január 8-án nyit először az új évben. Infó: www.szechenyiorokseg.hu.

FÜRDŐ AZ ERDŐ MÉLYÉN

Bár nem a Fertőtáj szerves része Bükfürdő, de Soprontól alig 40 kilométerre találjuk az ország talán legdinamikusabban fejlődő termálközpontját. Külön érdekesség, hogy Sopron környékének ásványi anyagokban legdúsabb termálforrásai mind ezen a vidéken találhatók, a bükfürdői víz még a hegykőinél is magasabb, 15 mg/l arányt ér el. Az egyedi összetételű – alkáli-hidrogénkarbonátos, magas kalcium-, magnézium- és fluortartalmú – büki gyógyvíz kőolaj helyett tört a felszínre 1957-ben. Kezdetben árokban fürdöztek a helyiek, majd 1972-ben megépült az első fedett medence, 1979-ben pedig az országban tizedikként gyógyhelyi minősítést kapott. Jelenleg 34 medencés a fürdőkomplexum, ötezer négyzetméter vízfelülettel. Bük turisztikai infrastruktúrája nagyon fejlett, a látogatás előkészítéséhez a legjobb segítségünk a város hivatalos oldala lesz: www.visitbuk.hu. ♦

SZÖVEG –
MÉSZÁROS MÁRTON

KASTÉLYKÖLTEMÉNYEK

A világ legszebb kastélyai

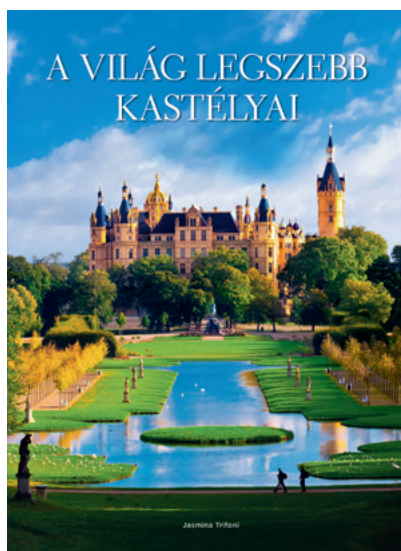
A Loire-völgyi kastélyok, valamint az Őrült Lajos király által építtetett mese-palota és az öreg kontinens más, csodálatos építményei mellett ázsiai, afrikai és amerikai kastélyainak bűvkörébe vonja az olvasót *Jasmina Trifoni*, aki a történelem zárványaként megmaradt építészeti remekek világába kalauzol.

- ◆ Ha Jasmina Trifoni járt mindazokban a kastélyokban, amelyekről említést tesz „A világ legszebb kastélyai” című könyvalbumában, akkor nagy mázlista lehet. A turizmusra szakosodott, római bázisú újságíró sorban ki tudja, hányas számú, közel háromkilós munkája már a legelső oldalpár képével mesebeli tájra invitál: II. Lajos bajor király, „szerelemgyermeké”, a Neuschwanstein-kastély köszön vissza róla. Hó fedi, akárcsak a romantikus komplexumot körülvevő bajor Alpok fáit, és éppen egy tétova látogatót enged ki „hattyúkő” a kapuszá-ján. A szerző további harminckilenc európai, valamint néhány afrikai, ázsiai és amerikai kastélyt gyűjtött össze, ezek egytől egyig különleges vonzerővel bírnak. Az Őrültnek kikiáltott Wittelsbach-uralkodó kastélya például nagy hatást tett Walt Disney-re is, aki világmárkája logójává tette a sziklabércre építtetett kastélyt, amely jelen ismereteink szerint évente 1,4 millió látogatót fogad. Csipkerózsika története egy Loire-menti várpalotához, az ussési kastélyhoz kötődik, a világ legnépszerűbb sorozatai között számon tartott *Trónok harca* várjaihoz pedig különböző horvátországi, írországi, skóciai, spanyolországi és marokkói erődök és kastélyok adták „arcukat”.

A legimpozánsabbnak talált főúri épületeket bemutató képanyagot Trifoni írásai kísérik. A háttértörténetek olvasmányosak, egyben kellően tömörek. Esszéisztikus bevezető gondolatai azt sejtetik, akadt volna még mit körül-járnia, de a kötet az írott szót helyezi háttérbe, a minőségi fényképeket pedig előtérbe. Az ilyen albumok robusztus termetük miatt otthoni használatra készültek, de a közhiedelemmel ellentétben nem csak kultursznobok dohány-zóasztalára kerülhetnek dekorációs elemként. Megéri többször a kezünkbe venni, kizárólag így nyeri el értelmét, a gazdag képtartalom és a sűrű szöveges rész egyszerre amúgy is befogadhatatlan.

Emberi történetek épületek keletkezéséről, átalakulásáról és továbbéléséről. Maguk a kastélyok pedig *de facto* remekművek, amelyek a múlt hírmondói-ként – bár egyik-másikat ma is lakják – az örökkévalóságot hirdetik.

Jasmina Trifoni: A világ legszebb kastélyai. Corvina, 2018. ◆

SZÖVEG –
MIRTSE ÁRON, zoológus

SOROZAT –
VADÁLLATOK KÖZELRŐL

IDOMÍTÁS = ÁLLATKÍNZÁS?

Portugáliában is betiltották a vadállatok cirkuszi szerepeltetését. A törvény nem most azonnal, hanem 2024-től lép hatályba, nyilván azért, hogy a jelenleg még meglévő cirkuszi állatállomány ne egyik pillanatról a másikra „kerüljön utcára”. Az állatok idomítása, trenírozása sokakban felveti a kérdést: mennyire kegyetlen dolog ez valójában?

- ◆ Egyszerű lenne azt mondani, hogy ha az állatokat nem kényszerrel és fájdalommal, hanem pozitív ösztönzéssel, jutalommal tanítják meg a produkciókra, és nem a természetes viselkedésformáiktól eltérő, hanem arra épülő tevékenységet várnak el tőlük, akkor az nem tekinthető állatkínzásnak. Miért ne ugorhatna át az oroszlán egyik emelvényről a másikra, miért ne sétálhatna végig a párdúc egy gerendán, vagy miért ne állhatna két lábra a medve, ha ezt a természetben a megfelelő helyzetben magától is megteszi? Ha sikerül rávenni őket arra, hogy ezeket az egyébként természetes mozgásformákat egy meghatározott jelre megtegyék, anélkül, hogy ostonnal kellene hozzá csapkodni őket, akkor mi kifogásolható lehet találni a produkcióban? A választ a színpalak mögött kell keresni.

A SZÍNPALAK MÖGÖTT

A cirkuszi állatok szerepeltetésével ugyanis a legnagyobb probléma nem maga a produkció, hanem az, ami két előadás között történik. Elsősorban az, hogy ezeknek az állatoknak egyfolytában utazniuk kell, így pedig aligha biztosíthatók számukra azok a körülmények, amelyek a természetessel ugyan nem vetekedhetnek, de egyfajta minimumát már kielégítik az állat igényeinek: megvan a kellő mozgástér, ingergazdag környezet, búvóhely, nyugodt pihenés stb. Meg lehet kétszerezni egy lakókocsi méretét, de az akkor sem lesz akkora, mint egy állatkerti kifutó, nem lesz benne biztonságérzetet nyújtó fedezék, természetes talaj vagy növényzet, és így tovább. Az előadáson ugyanakkor a környezet túlságosan is ingergazdaggá válik: a tömeg, a hangzavar, az erős fény stresszt okoz az állatnak. Az állatok általában az állandóságot szeretik, és pontosan ez az, ami egy folyamatosan utazó állat életéből hiányzik.

Richter József, a Magyar Nemzeti Cirkusz igazgatójának esküvője a Bazilikánál. 2016 február 14., Budapest

A TEKINTÉLY ÁRA

További stresszforrás, hogy a produkcióban nemegyszer természetellenesen sok egyed kényszerül elviselni egymás közelségét, vagy olyan állatokkal kell együtt dolgozniuk a porondon, amelyek a természetben a ragadozók vagy a zsákmányállataik. Az embernél jóval erősebb vadállatok biztonságos kezeléséhez pedig, ha tetszik, ha nem, egyfajta megfélemlítésre bizony szükség van. Ez érvényes még az elefántra is, pedig ezt az alapjában véve szelíd óriást Kelet-Ázsiában háziállatként munkára fogják, ám ahhoz, hogy egy három-négy tonnás állat minden körülmények között alárendelje magát egy mázsát sem nyomó kis „mitugrász” parancsainak, bizony valamilyen módon erőt kell mutatni neki. A nagymacs-kákból vagy a medvékből pedig nem véletlenül nem lett háziállat soha, pedig kísérletek történtek a domesztikálásukra: többségük még csak nem is közösségben, hanem magányosan él, tehát teljesen idegen a természetüktől a rangsoron alapuló együttműködés.

MEGŐLI AZ UNALOM

Mi a helyzet akkor az állatkerti állatbemutatókkal, mint a fóka-show, az elefánttréning és egyéb mutatványok, amelyek során az állatok olykor szinte cirkusznak mondható mutatványokat hajtanak végre: labdázhatnak, szaltót ugranak vagy tótágast állnak? Rájuk nem vonatkozik ugyanez? Az ő esetükben a helyzet egészen más, hiszen a saját állandó lakóhelyükön, az állandó lakótársaikkal együtt dolgoznak, és a közönséget is egész nap láthatják, tehát nem okoz nekik stresszt a produkció. Ellenkezőleg: intelligens, aktív állatok lévén, feladatot ad nekik, megkíméli őket az unatkozástól, annyira, hogy a szokásos időpontban ők maguk reklamálják a bemutató kezdetét, még mielőtt a gondozó megérkezne. Ám ha valamiért nincs kedvük dolgozni, nem erőlteti őket senki, hiszen az állatkertben az állat látványa önmagában, mutatvány nélkül is produkció.

Tatjana Pelenkh a Fővárosi Nagycirkusz karácsonyi műsorában, 2018. november 25. Moszkvai Állami Cirkusz előadása, 1980. január 1.

VIZSGÁLATÉRT JUTALOM

A tréning arra is jó, hogy bizalmas kapcsolatot épít ki az állat és a gondozó között, ami megkönnyíti például az orvosi ellátást. Sok állat a vizsgálatától, vérvételtől csak a bizonytalanság, a szokatlan helyzet miatt fél, hiszen egy tűszúrás egyébként meg se kottyán nekik. Az állatkerti tréningeken az állatokat sohasem fizikai kényszerrel vagy büntetéssel veszik rá a feladatok végrehajtására. Ez sokszor nem is lenne lehetséges: a kaliforniai oroszlánfóka például másfél-két mázsás, dinamikus torpedó, amelyen fogást találni sehol nem lehet, a szája pedig tele van erős, kúpos fogakkal: csakis türelemmel és jutalmazással, az állat feneketlen étvágyát kihasználva veszik rá még a leglátványosabb produkciók végrehajtására is. A legtöbb állat, így az elefántok esetében is az oktatás ma már többnyire úgynevezett biztonságos kapcsolat formájában, azaz a korláton keresztül történik: így nem szükséges az állatot a gondozó biztonsága érdekében megfélemlíteni, nyomás alatt tartani.

HOGY NE LEGYEN CIRKUSZ

Ugyanezt érdemes alapul venni a házi kedvencek gondozásánál is. Tévedés azt gondolni, hogy a kutya számára az a szabadság, ha hagyjuk mindig azt tenni, amit akar, és nem követelünk meg tőle semmit. Ellentétben a tigrissel, amely se nem háziállat, se nem társas lény, a kutyáról mindkettő elmondható, tehát számára természetes dolog az alkalmazkodás, az együttműködés. Az a kutya, aki engedelmes, irányítható és betart bizonyos szabályokat, sokkal nagyobb szabadságot élvezhet, mint amelyiket nem tanítottak meg viselkedni, és ezért mindenütt

pórázon kell rángatni, és sokszor kényelmesebb otthon hagyni, mint magunkkal vinni. A testi és szellemi igényei egyaránt kielégíthetők a gyakorlással, ami a közös vadászatot helyettesíti számára. De még a macskát is érdemes már kölyökkorban hozzászoktatni például a szőrzet vagy a fogak gondozásához – éppen azért, hogy ha valóban szükségessé válik, ne legyen belőle cirkusz! ♦

Bizonyos állatokról nem is olyan könnyű eldönteni, hogy vadállatok-e. Ahogy Délkelet-Ázsiában az elefántot, úgy a világ sivatagos tájain a tevéet tartják háziállatként.

Az állatvédő mozgalom és a törvényhozás ugyan a cirkuszok porondjára fókuszál, de fontos, hogy a tilalom kiterjedjen az utazó menasszériákra is, amelyek ugyan nem szerepeltetnek idomított állatokat, de az elhelyezés körülményei itt általában még rosszabbak.

A háziállatok cirkuszi szerepeltetését nem tiltja törvény, de őket is meg kellene kímélni a stressztől, és biztosítani számukra a kényelmes, kielégítő elhelyezést.

Otthon nemcsak a kutyát, esetleg a macskát taníthatjuk különböző mutatványokra: egyszerű feladatokat jutalomért cserébe egy papagáj vagy egy patkány is meg tud tanulni.

Fő támogató:

RICHTER GEDEON

DÍJAZZUK A CSALÁDBARÁT MÉDIÁT!

OLVASSA EL, NÉZZE ÉS HALLGASSA MEG AZ IDEI ÉV 12 JELÖLTJÉNEK MUNKÁIT,
ÉS SZAVAZZON A MÉDIA A CSALÁDÉRT-DÍJ 2018 KÖZÖNSÉGDÍJÁSÁRA!

 www.mediaacsaladert.hu

„Szavazzanak, hogy a fődíjat a legszebb »szenzáció«, a család igazi története kaphassa meg! Legyen a Média a Családért-díj közös értékeink ünnepe.”

Dr. Aczél Petra

a Média a Családért Alapítvány elnöke

A nagycsaládosok különös élete (Ridikül)

„Erősebb leszel, mert elfordul a tekinteted magadról.” (envagyokazapad.com)

„Nagyon hasznos az inkubátor, de nem tud mindent, az anyai,
apai test valami másra képes.” (Nők Lapja)

„Minden családban van jó zsarú és rossz zsarú.

Az egyensúly és a harmónia a lényeg – a gyerek szempontjából.” (Marie Claire)

„Értem jöttél? Te vagy az én anyukám?” (Family)

Magukra hagyott kisöregék – De hol vannak az unokák? (she.hu)

Fiatalok a digitális térben (InfoRádió)

„...a nőgyógyász első kérdése volt: Megtartja?” (streetgaborhuba.hu)

A családi fészkek elhagyása (Kossuth Rádió)

„Átlagos család, átlagos tini és átlagos helyzetek nincsenek.” (wmn.hu)

Megint szabadabb a vásár: gyerekpornót tessék! (24.hu)

Végtaghiányos baba növekszik a szívem alatt... (she.hu)

A SZAVAZATOKAT 2019. JANUÁR 15-IG VÁRJUK.
SZAVAZÓINK TÖBB JELÖLTRE IS VOKSOLHATNAK.

Minden szavazó megkapja a 2019-es februári Képmás digitális változatát,
tíz-tíz szerencsés szavazó pedig Ilcsi kozmetikumot és nagy értékű Képmás-csomagot nyer.

Kiemelt
támogatók:

Kiemelt
médiapartnerek:

Támogatók:

Partnerek:

Médiapartnerek:

SZÖVEG –
PÁCZAI TAMÁS

SOROZAT –
TERMÉSZETKÖZELBEN

GYÉMÁNT ÉS SMARAGD

„Az ujjaimon, a lábamon vagy az arcomon rendszeresen fagyási sérüléseket szenvedek egy-egy fotós túrán, de ehhez már hozzászoktam. Nemrégiben egy japán weboldalról megvásároltam a legdrágább szamurájkardot, mostanában azzal járom a tajgát. Vadászatellenes vagyok, de az erdőben bármikor összefuthatok egy farkasfalkával vagy medvékkel, és olyankor csak magamra számíthatok.”

♦ Így mesélt különleges kirándulásairól a jakutföldi Aykhal faluban élő **Ruslan Akhemsafin** kazah származású természetfotós a *Siberian Times* hírportálnak. A 40 éves Ruslan egy közeli gyémántbányában dolgozik mérnökként, hétéves korában költöztek ide szüleivel Kazahsztánból, azóta legszívesebben a tajgán tölti szabadideje nagy részét. Gyerekkora óta fényképez, de csak az elmúlt években volt lehetősége megörökíteni azt a természeti csodát, amely minden télen rabul ejti. A sarki fény akkor keletkezik, amikor a napszél annyira felkavarja a magnetoszférát, hogy töltött részecskék – elsősorban elektronok és protonok – hatolnak be a felső légkörbe a Föld mágneses mezejének vonzására. A légkör összetevői miatt ezek a részecskék ionizálódnak, így a látható tartományban főleg világos zöld és lilás fényt bocsájtanak ki. A jelenség általában szeptember és március között figyelhető meg a sarkkörökön túli területeken, de erősebb napkitörések idején a bolygónk más területein is látható a jelenség, hazánkban legutóbb 2015 márciusában láthattuk az északi fényt.

Mivel a jelenség ritkán tart pár másodpercnél tovább, ezért fényképezése a modern, nagy fényérzékenységű digitális fényképezőgépek megjelenésével lett egyszerűbb. „Amikor a Nikon 2008-ban bejelentette legújabb profi gépét a számomra ideális technikai paraméterekkel, úgy éreztem, hogy ajándék érkezett a mennyországból” – mondja Ruslan, aki egy év spórlás után megvásárolta a fényképezőgépet. Azonban a -50 fokos jakutföldi hideg komoly megpróbáltatások elé állította, főleg, hogy egy-egy helyszínen néha órákig kell várni a sarki fényes másodperceket. „Oroszos módszerrel” a fotós egy régi irhabunda ujjából készített védőhuzatot a fényképezőgépre. Ez a terepen a kezét is védi valamennyire a fagyási sérülésektől, a gépet pedig annyira melegen tartja, hogy 2-3 órán keresztül fényképezhet egy teljesen feltöltött akkumulátorral. ♦

A MÚZEUM ÉLLOVASA

Amikor a Rómában inaskodó ifjú szobrász, *Ferenczy István* egy kisméretű „görög” bronz lovasszobrot vásárolt (akkori anyagi helyzetét ismerve vélhetően potom összegért), valószínűleg sejtelve sem volt róla, hogy a mű később a Szépművészeti Múzeum egyik legértékesebb darabja lesz. Ezt a múzeum vezetői sem sejtették még a 19. században, olyannyira, hogy amikor néhány évtizeddel a vásárlás után eladásra kínálta kisplasztikai gyűjteményét, első körben elutasították a művészt.

◆ A lovasszobor hányattatásai ezzel korántsem értek véget, s most ez a történet is megismerhető a több mint három év után kapuit újranyitó Szépművészeti Múzeumban. Az újranyitáshoz kapcsolódó számos rendezvényre a koronát az az aprócska kiállítás teszi fel, amelyet a Leonardóhoz kapcsolható lovasszobor köré szervezett a múzeum.

A kisméretű szobor jelentősége nem csupán a szerző személyében áll, hanem annak unikális voltában, mivel az alkotás (ha valóban Leonardóé) egyedül áll a mester életművében. Semmilyen írásos forrás nem áll rendelkezésre, amely a szerzőséget bizonyítaná, csupán a mester számos ló- vagy lovasszobor-ábrázolása, valamint bizonyítékok arra nézve, hogy több ízben, több megrendelővel is folyhattak tárgyalások ilyen tematikájú emlékművekről. A leggyakrabban elhangzó feltevések szerint a budapesti lovas I. Ferenc francia király vagy Trivulzio zsoldosvezér emlékművének tervéhez tartozhatott, s a mostani kiállításon antik előzményeivel, Leonardo sajátkezü rajzaival, valamint kis méretű reneszánsz dombozművel és szoborcsoporttal együtt látható.

A mi lovasunknak ugyanis nem más volt a feladata: modellül szolgált, a szobrász statikai számítások helyett

gyakorlati úton, először kis méretben kísérletezte ki, megtartja-e két figura súlyát a bronz ló két karcsú hátsó lába. Érdekesség, hogy ilyen súlyelosztású kompozíciót életnagyságban csak a 17. századból ismerünk, azaz Leonardo fantáziája megelőzte korát. Megint.

Figyeljük meg a két alak összehangolt mozgását, az izmok játékát, a lovas csavarodó mozdulatát! Tudható, hogy a felső végtagok és a ló farkának formálásakor statikai szempontok is fontos szerepet játszottak.

A szobor 21. századi történetéhez tartozik, hogy két évtizede egy New York-i variánsáról kiderült: 19. századi öntvény. Az eredmény elbizonytalanította a mi kutatóinkat is, ezért technikai felszerelés híján ideiglenesen, „a biztonság kedvéért” lovasunkat az állandó kiállításból a múzeum egy kevésbé forgalmas, szolgálati folyosójára száműzték. Szerencsére néhány évvel később a Washingtonban végzett vizsgálatok bizonyították a budapesti szobor 16. századi eredetét, s ha szerzőségére százszázalékos adatunk nincs is, minden kutatója Leonardóhoz vagy legalábbis műhelyéhez köti. Azóta is több Leonardo-kiállításon szerepelt, és a múzeum egyik legtöbbet kölcsönzött darabjaként tartják számon.

Most épp itthon van. Ne hagyjuk ki! ◆

ERKEL

SZÍNHÁZ
THEATRE

Amilcare Ponchielli

Gioconda *La Gioconda*

Opera négy felvonásban, olasz nyelven, magyar és angol felirattal

Szövegíró ▶ **Arrigo Boito**

Rendező ▶ **Almási-Tóth András**

Dramatarg ▶ **Kenesei Judit**

Koreográfus ▶ **Barta Dóra**

Művészeti konzultáns ▶ **Marton Éva**

Karmester ▶ **Kesselyák Gergely**

Díszlettervező ▶ **Szendrényi Éva**

Jelmeztervező ▶ **Tóth Bori**

Világítástervező ▶ **Bányai Tamás**

Karigazgató ▶ **Csiki Gábor**

Bemutató ▶ 2019. február 22., Erkel Színház

További előadások ▶ 2019. február 24., 28., március 3., 6., 10., Erkel Színház

OPERA
MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

opera.hu | facebook.com/Operahaz

ÖSSZEÁLLÍTOTTA –
GERGELY-BAKA ILDIKÓ, FODOR KRISZTINA

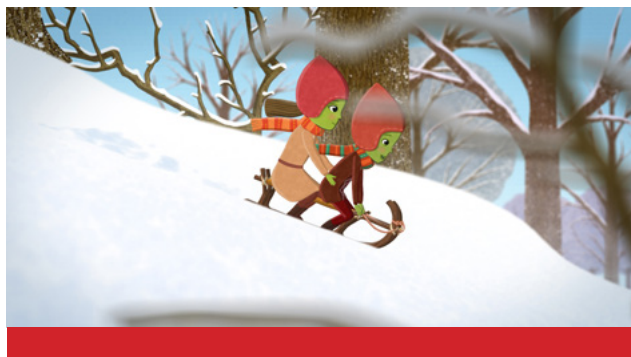
SOROZAT –
KIMENŐ

JANUÁRI KIMENŐ

LENGEMESÉK 2.

A lengék tavaszi és nyári kalandjai után most a Nádtenger életének őszi és téli eseményeit mutatják be a mesék. A történet főszereplője ezúttal is Füttyös Vilkó, egy vagány, bátor, jószívű lengefiú, aki alig várja, hogy végre őrző lehessen. Őrzővé azonban csak azt az ifjoncot avatják, akinek zöld haja bebaránult, és olyan színű lett, mint a nádbuga. Ám Vilkó hiába agyafúrt ezermester, hiába van tele ötletekkel, ha zöld haja egyáltalán nem akar bebaránulni. Miközben a gyerekek Vilkó kalandjain izgulnak, megismerik a tópart élővilágának életét, az évszakok hozta változásokat, és közben olyan komoly kérdésekről is szó esik, mint becsület, felelősségvállalás, segítségnyújtás és tolerancia.

Országszerte a mozikban

JÓÉJT, SZOMSZÉD!

A Nézőművészeti Kft. és az Ördögkatlan koprodukciójában készülő előadás a darab magyarországi ősbemutatója is egyben. A történet szerint egy átlagos kisváros átlagos házaspárját meglátogatja egy a szomszédba beköltöző átlagos házaspár. Az ismerős élethelyzetekben, esetlen beszélgetésekben ott vannak kimondatlanul

a nagy kérdések: mi is a szeretet és annak hiánya, mi is a kommunikáció és annak hiánya, mit kezdünk a halállal, amely folyamatosan árnyékot vet az életünkre?

Budapest, Thália Színház, 2018. január 6. és 25.

A TE MESÉD – TÖRTÉNETEK RÓLAD, NEKED

Kádár Annamária új könyve lehetőséget ad arra, hogy gyermekünk számára mesélhetővé tegyük a saját történetét. Örökítsük meg ebben a naplóban közös életünk fontos pillanatait, emlékeinket, élményeinket! Kutatások bizonyítják, hogy a magas önbecsülés és a rugalmas alkalmazkodóképesség kialakulásában jelentős szerepe van saját életmesénk és családtörténetünk ismeretének. Ezt a folyamatot pedig nem az idealizált, hanem az életszerű történetek támogatják – a gyermek ezek által tanulja meg, hogy nem kell mindig jól járni, szabad (sőt, elkerülhetetlen) olykor kudarcot vallani, aztán valahogy kimászni a pácából, mert csak így lesz a története hiteles egész.

group

m
v m

A Nemzeti Közművek is az MVM Csoport tagja

Magyarország legnagyobb energetikai vállalatcsoportja a termelés és a kereskedelem mellett ezentúl több mint 4 millió háztartás közvetlen energiaellátásáról is gondoskodik.

ZAMQEDT

stílusos, bátor, elkötelezett

HERCZEGH ANITA

„ÉDESANYÁM MINDENNAPJAIT A KARRIER HELYETT A CSALÁD HATÁROZTA MEG. MA, HETVENEN TÚL IS KÉT ALAPÍTVÁNYT GONDOZ, A MÁLTAI SZERETETSZOLGÁLAT ÖNKÉNTESÉ. MINDEZT IRIGYLÉSRE MÉLTÓ ÉLETVIDÁMSÁGGAL, PÉLDAMUTATÓ HAZASZERETETTEL TESZI.”